

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ 2010



**ARCHAEOLOGICAL
RESEARCHES IN UKRAINE**

Засновник і видавець:

Інститут археології Національної Академії наук України

Головний редактор:

КОЗАК Денис Никодимович, доктор історичних наук, професор

Заступник головного редактора:

БОЛТРИК Юрій Вікторович, кандидат історичних наук

Редакційна колегія:

БУЙСЬКИХ Алла Валеріївна, доктор історичних наук

БУНЯТЯН Катерина Петрівна, кандидат історичних наук

ЗАЛІЗНЯК Леонід Львович, доктор історичних наук, професор

ІВАКІН Гліб Юрійович, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор

КРИЖИЦЬКИЙ Сергій Дмитрович, член-кореспондент НАН України, доктор архітектури, професор

КУЛАКОВСЬКА Лариса Віталіївна, кандидат історичних наук

КУХАРЧУК Юрій Васильович, кандидат історичних наук

МОЦЯ Олександр Петрович, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор

ОТРОЩЕНКО Віталій Васильович, доктор історичних наук, професор

ПОТЄХІНА Інна Дмитрівна, кандидат історичних наук

СКОРИЙ Сергій Анатолійович, доктор історичних наук, професор

СУПРУНЕНКО Олександр Борисович, кандидат історичних наук

ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Ростислав Всеволодович, доктор історичних наук, професор

*Друкується за рішенням Вченої Ради Інституту археології НАН України,
протокол № 3 від 24 березня 2011 р.*

Прийом матеріалів:

Польовий комітет ІА НАН України

Адреса Польового комітету:

Україна, 04210, Київ—210, просп. Героїв Сталінграда, 12

Тел.: (38044) 418-91-37, (38044) 418-91-66

Факс: (38044) 418-33-06

E-mail: adu_kalnyk@ukr.net



Видання побачило світ за фінансування
НДЦ «Рятівна археологічна служба»
Інституту археології НАН України (директор – О. Осаульчук).
Оригінал-макет підготовлений ВЦ «Археологія»
Центру охорони та досліджень пам'яток археології
управління культури Полтавської ОДА.



А 87 Археологічні дослідження в Україні – 2010. – К.–Полтава, 2011. – 400 с.: іл. –
(Інститут археології НАН України).

Збірник є щорічником, який готується до друку Польовим Комітетом Інституту археології НАН України. Містить інформаційні повідомлення про роботу археологічних експедицій поточного польового сезону.

Стане в нагоді науковцям, студентам і всім, хто стежить за розвитком сучасної української археологічної науки.

ISBN 978-966-02-6031-3

ББК Т4 (4 УКР) я43

Усі права застережено. Передрук можливий зі згоди
Польового комітету Інституту археології НАН України та авторів статей.

© Інститут археології НАН України, 2011.

© Автори статей, 2011.

Д.В. ФИЛАТОВ. Исследования поселения Розановка I.....	356
В.М. ФОМЕНКО, М.Т. ТОВКАЙЛО, О.О. ТРЕБУХ. Науково-рятивні дослідження багаточарових поселень Гард і Лідина Балка.....	357
И.Н. ХРАПУНОВ, В.П. ВЛАСОВ. Раскопки поселения в Барабановской Балке.....	359
И.Н. ХРАПУНОВ, С.А. МУЛЬД. Исследования могильника Нейзац.....	361
В.П. ЧАБАЙ, В.О. МАНЬКО, А.П. ВЕСЕЛЬСЬКИЙ, О.В. ЛИСЕНКО, І.Б. ТЕСЛЕНКО, С.В. СЬОМІН. Дослідження в північній частині археологічного комплексу «Алустон»	362
О.Є. ЧЕРНЕНКО, А.Л. КАЗАКОВ, В.В. РИЖИЙ. Дослідження на території м. Чернігів.....	364
В.М. ШАЛОБУДОВ. Розкопки в північній частині Новобогородицької фортеці.....	366
Л.Г. ШЕПКО, С.Л. СОЛОВЬЕВ, Е. ПАПУЦИ-ВЛАДЫКО, М.М. АХМАДЕЕВА. Работы у с. Заветное Ленинского р-на АР Крым.....	368
В.В. ШЕРСТЮК, В.В. ЛЯМКІН. Обстеження старожитностей козацької доби на Полтавщині	370
И.А. ШЕСТАКОВ. Местонахождение верхнего палеолита Таловая IV.....	372
П.С. ШИДЛОВСЬКИЙ, І.М. ХОПТИНЕЦЬ. Дослідження пізньопалеолітичної стоянки Великий Дивлин «Е» (Північна Житомирщина).....	374
И.Б. ШРАМКО. Охранные исследования поселения скифского времени у с. Новоселовка	376
І.Б. ШРАМКО. Рятівні дослідження курганного могильника Куми на території Красноградського р-ну Харківської обл.	378
І.Б. ШРАМКО, І.В. ГОЛУБЄВА, С.А. ЗАДНІКОВ, К.Ю. ПЕЛЯШЕНКО. Результаты досліджень у м. Харків і Харківській обл. у 2009—2010 рр. (за матеріалами наукових експертиз)	379
И.Б. ШРАМКО, С.А. ЗАДНИКОВ. Работы на Западном укреплении Бельского городища	384
В.Ю. ЮРОЧКИН, А.А. ВОЛОШИНОВ, И.И. НЕНЕВОЛЯ. Разведки в Бахчисарайском и Красноперекопском р-нах АР Крым.....	386
Т.Ю. ЯШАЕВА. Винодельческий комплекс у пещерного храма 2 на мысе Виноградном.....	388
Наші автори	389

П.С. Шидловський, І.М. Хоптинець

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНЬОПАЛЕОЛІТИЧНОЇ СТОЯНКИ ВЕЛИКИЙ ДИВЛИН «Е» (ПІВНІЧНА ЖИТОМИРЩИНА)

У 2010 р. палеолітичною експедицією кафедри археології Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка та Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф МНС України продовжено дослідження на території комплексу пам'яток Великий Дивлин. Роботи були сфокусовані на дослідженні окремої концентрації матеріалу — скупчення «Е».

У 2009 р. на території скупчення «Е» закладено розкоп, в якому виявлено артефакти пізньопалеолітичного характеру в неперевідкладеному стані. Попередній аналіз типології та технології виготовлення крем'яних виробів дав можливість датувати комплекс фінальнопалеолітичною добою. Найбільша концентрація знарядь у вигляді різців, мікролітів і скребків спостерігалась у південній частині розкопу, що і зумовило територію подальших досліджень.

У 2010 р. закладено розкоп площею 10 м². Стратиграфія: 0,00—0,05/0,10 м — дерновий гумусований шар; 0,05/0,10—0,25/0,35 м — орний шар; 0,25/0,35—0,40/0,45 м — перемішаний жовтий глинистий супісок; 0,40/0,45—0,45/0,60 м — світло-білястий супісок; нижче 0,45/0,60 м — вохристий щільний суглинок. Найбільша кількість виробів, пов'язана з світло-білястим супіском (4 екз.), розташовувались переважно в нижній його частині, інколи розміщувалася безпосередньо на вохристому суглинку. Насиченість культурного шару на дослідженій території різко зростає у південно-східному напрямку. Подібна планіграфічна ситуація свідчить про чітку локалізацію комплексу, пов'язаного з активною господарською діяльністю, можливо, з житлом.

Загальна кількість виробів з кременю у 2010 р. становить 285 екз. Вони представлені і відходами виробництва, і знаряддями праці. Серед відходів виробництва є відщепи (125 екз.), пластинчасті сколи (66 екз.), лусочки (51 екз.) та нуклеуси (5 екз.). Усі нуклеуси одноплощадкові, серед них — два торцевих, два сплосчених і один призматичний. Площадки всіх екземплярів гладкі, підготовлені одним сколом з боку робочої поверхні та редуційовані по карнизу (рис. 1, 12—13). Вироби з вторинною обробкою представлені ретушованими відщепами (3 екз.), пластинами (2 екз.), пластинками (3 екз.), скребками (2 екз.) та різцями (3 екз.). Дистальний уламок ретушованої пластини оформлено крайовим ретушуванням з дорсального боку (рис. 1, 2). Анкош зроблений на біповздовжній пластині та має виїмку на вентральній стороні та ретуш утилізації на дорсальній (рис. 1, 5). У колекції є дві ретушовані пластинки (рис. 1, 1) та тронкована пластина (рис. 1, 7). Кінцевий скребок зроблено на проксимальному фрагменті відщепу з житомирського кременю (рис. 1, 9). Кінцево-бічний скребок має зламану бокову частину, швидше за все, від використання (рис. 1, 8). Серед матеріалів комплексу — три кутові різці (рис. 1, 4, 10—11).

Основною сировиною на пам'ятці є якісний темно-сірий з білястими включеннями волинський кремій з вапняковою кіркою, також використовувався житомирський кремій і кварцит. Усі вироби не патиновані.

Таким чином, загальна кількість матеріалу з розкопу за 2009—2010 рр. становить 403 екз., що дає можливість проведення попереднього аналізу технології виготовлення крем'яних виробів.

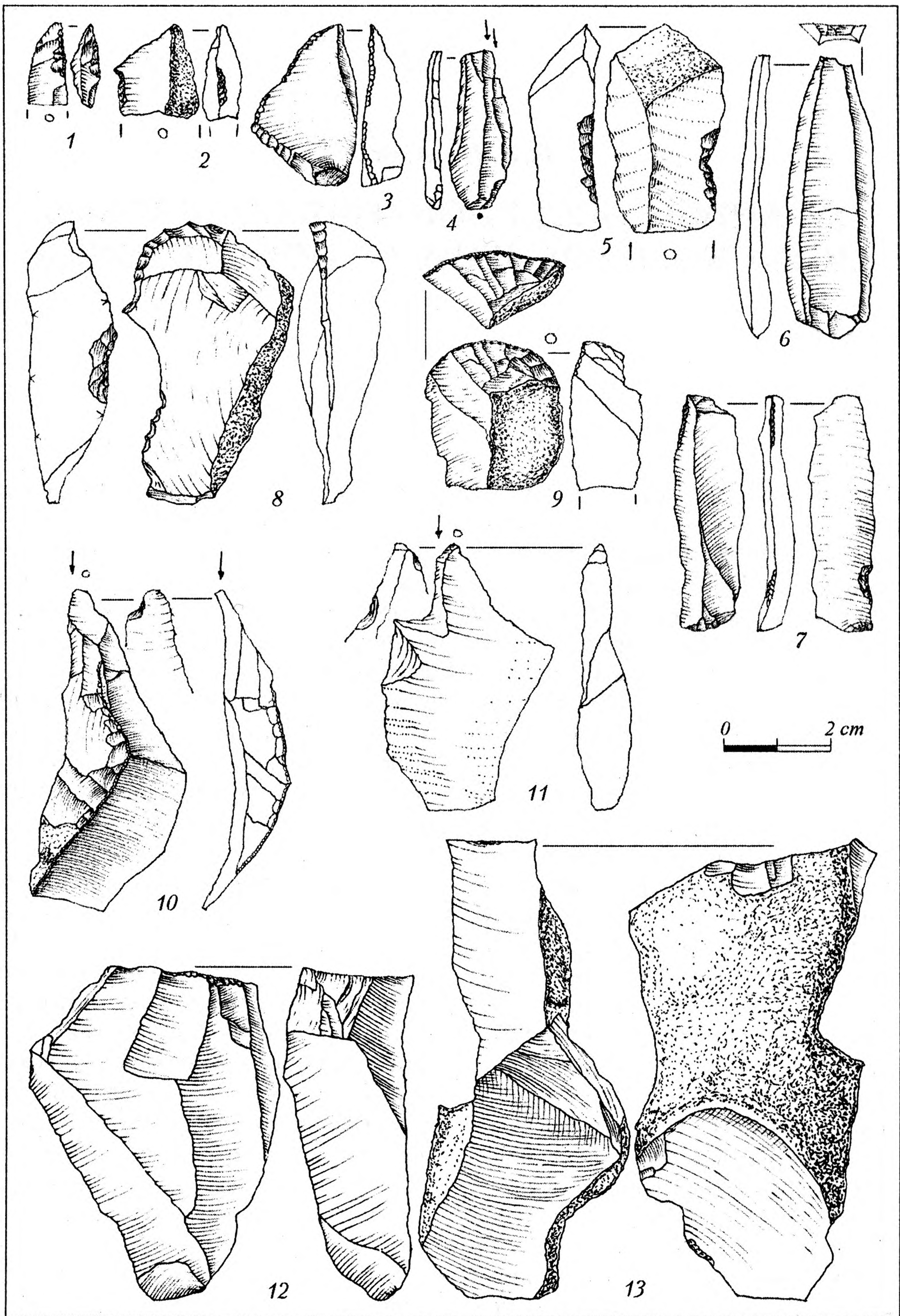


Рис. 1. Великий Дивлін. Скупчення Е. Вироби з кременю

Подальші розкопки стоянки Великий Дивлін I (скупчення «Е») дадуть можливість значно розширити наші уявлення про

культурні процеси на півночі Житомирщини за пізньопалеолітичної епохи.

